

Ærøskøbings skibe 1747 og 1778/79

af F.S. Grove-Stephensen

Mens de første slesvigske skibslistes er fra tiden omkring år 1750, synes det ikke, som om der findes nogen fra Ærø før i 1779.

Forholdet skyldes formentlig, at kronen først i 1749 erhvervede den sidste af de sønderborgske hertugers besiddelser på øen.

På landsarkivet i Slesvig blev jeg i anden anledning gjort opmærksom på, at der for trafikken på Slien i 1747 fandtes en liste over skibe, der havde betalt passageafgift til godset Røest, og ved gennemsyn af denne liste viste det sig, at en meget stor del af de skibe, der havde betalt afgift, var fra Ærø. 29 fra Ærøskøbning og 8 fra Marstal.

Skibene var meget små, under 4 kommercelæster - 8 tons lasteevne - men man har sikkert heller ikke gjort ret meget for at prale af sin størrelse, når der skulle betales afgift efter den.

Af de 29 skibe fra Ærøskøbning var: 11 på 4 kl., 3 på 3½, 9 på 3, 5 på 2½ og 1 på 2 kl.

De foretog 54 passager: 16 passerede 1 gang, 6 to gange, 4 tre gange, 2 fire gange og 1 seks gange.

Skibenes navne var ikke angivet, men derimod skipper og drægtighed:

Chr. Asmussen 2½ kl.	Christopher Boeck 4 kl.	Claus Hansen 4 kl.
Andreas Asmussen 4 kl.	Jens Philipsen 3 kl.	Poul Hansen 4 kl.
Hans P. Asmussen 3 kl.	H.P. Rasmussen 2 kl.	Lorenz Jensen 4 kl.
Erik Christensen 3 (4) kl.	Andreas Rasmussen 3 kl.	Claus Lorentzen 4 kl.
Niels Erichsen 3 kl.	Andreas Zielcke 3 kl.	Lorentz Nielsen 3 kl.
Christopher Hansen 4 kl.	Jürgen Asmussen 2½ kl.	Claus Philipsen 2½ (2) kl.
Jens Hansen 3 (4) kl.	Jürgen Asmussen 2½ kl.	Albert Rasmussen 3 kl.
Jens Josephsen 3 kl.	Hans Jensen Brandt 4 kl.	Jürgen Rasmussen 2½ kl.
Poul Jespersen 3 kl.	Chr. Christensen 4 kl.	Berthold Samsø 3 (4) kl.
Christian Michelsen 4 kl.	Hans Erichsen 4 kl.	

Tallene i parentes angiver, at der har været opgivet forskellige tal.
Gennemsnitsstørrelse 3,2 kl.

Listen fra 1779 er i landsarkivet i Odense registreret som fortegnelse over skibe hjemmehørende i Ærøskøbing 1779/80, men er i virkeligheden en opstilling over, hvad der af de på listen optegnede skibe skulle betales i afgifter til slavekassen. Det var afgifter, der blev brugt til at betale - eller rettere bestikke - statsoverhoveder i Nordafrika, så de ikke opbragte danske skibe, og kunne i givet fald bruges til at løskøbe tilfangetagne søfolk, der trods bestikkelserne var taget som fanger i Berberiet.

Man kan derfor ikke uden videre tage listen som værende udtømmende, fordi skibe, der ikke var nået hjem, ikke nødvendigvis er opført på listen.

Denne fortegnelse giver dog en hel del oplysninger:

1 skib var på 45 kl., 1 på 32, 3 mellem 20 og 25, 3 mellem 15 og 20, 9 mellem 10 og 15, 13 mellem 7½ og 10, 18 mellem 5 og 7½ og 13 under 5 kl., mens én er uangivet.

Byggeår og sted er angivet temmelig nøjagtigt.

12 var bygget i Ærøskøbing, det ældste 55 år gammelt, det yngste 10; gennemsnitsstørrelse 8,4 kl., størst 19 og mindst 5 kl. Et uangivet.

10 var bygget i Marstal, det ældste 39 og det yngste 9 år; gennemsnitsstørrelse 5,7 kl., største 14½ mindste 4 kl.

9 i Svendborg, det ældste 46 og det yngste 10 år; gennemsnitsstørrelse 6,9, største 14½ mindste 7 kl.

4 i Pommern, det ældste 27 og det yngste 1 år; gennemsnitsstørrelse 26,6 kl., største 45, mindste 7 kl.

4 i Egersund, med år for 2-6 og 7 år; gennemsnitsstørrelse 5,4 kl., størst 6½ mindste 4.

3 i Flensborg, det ældste 17 og det yngste 8 år; gennemsnitsstørrelse 12,2 kl., største 20½ mindste 3½ kl.

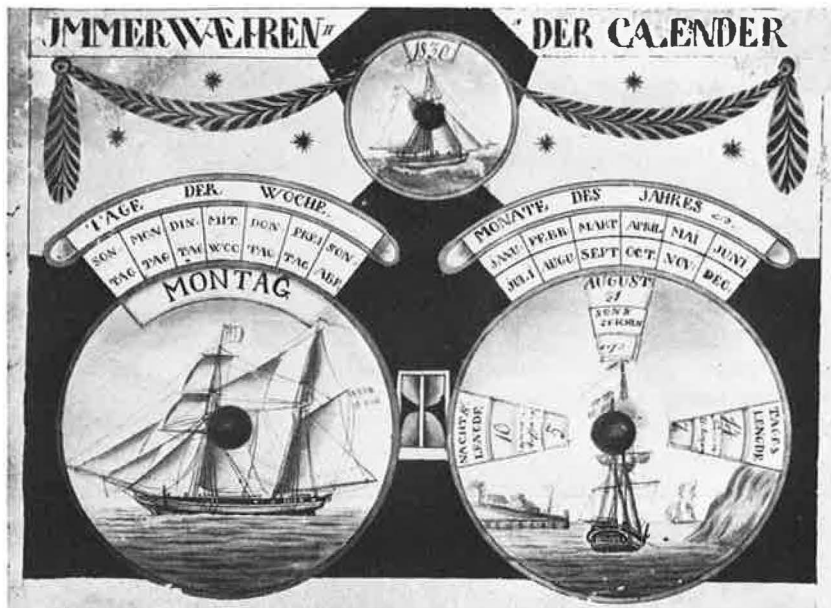
3 på Thurø, det ældste 29 og det yngste 7 år; gennemsnitsstørrelse 7,5 kl., største 13½ mindste 2 kl.

3 i Fåborg, det ældste 19 og det yngste 7 år; gennemsnitsstørrelse 7,5 kl., største 9½ mindste 6 kl.

2 i Eckernförde på hhv. 7½ og 4½ kl., hhv. 15 og 17 år gamle.

2 på Tåsinge på hhv. 13½ og 2½ kl., hhv. 37 og 39 år gamle.

1 i Rudkøbing på 19½ kl., 16 år gammel.

Evighedskalender for søfarende; medbragtes af skippere på langfart (Sønderborg Slot).

Enkelte skibe var bygget i:

Åbenrå 10 kl., 23 år

Kerteminde 9½ kl., 39 år

Assens 22½ kl., 42 år

Nakskov 14½ kl., ukendt alder

Strynø 11 kl., ukendt alder

Bandholm 8 kl., 15 år

Nyborg 10 kl., 7 år

Kappel 6 kl., 75 år

Der er altså bygget skibe i Æroskøbing i 1724 og i Marstal 1740.

For 42 af skibene er bemanningen anført eller beregnet. For det største har man dog haft travlt med at oplyse: Lauritz Riising er deserteret, så det er svært at se, om han er medregnet eller ikke.

Skibe indtil 6/7 kl. havde 2 mands-besætning, fra 6/7 til 10/10½ kl., var der 3 mand, for 10/10½ til 16 kl., var der 4 mand, fra 16 til 22½ kl. 5 mand, på 1 på 32 kl. 6, og på 1 på 45 kl. 7 mand.

Heri må ikke lægges nogen almindelig regel, for betydelige afvigelser kunne forekomme afhængig af skibets art, størrelse, fart etc. De flensborgske skibe på ca. 40 kl., der i 1757 gik på hval- og sælhundefangst, havde således besætninger på ca. 37/38 mand.

De fleste af de præsterede fragter har fundet sted i den vestlige Østersø, men der er dog betalt afgifter for Vestersøen- d.v.s. Kattegat - to gange, for Nordsøen 6 og for Norge én gang.

En klareringsliste fra Ærø toldkammer viser, at der af samtlige Ærøskibe i 1776/77 er foregået anløb af:

Kolding 2 gange	Nyborg 2 gange	Stubbekøbing 1 gang
Haderslev 1 gang	København 1 gang	Bandholm 2 gange
Åbenrå 5 gange	Nordborg 2 gange	Rødby 1 gang
Sønderborg 1 gang	Rudkøbing 1 gang	Kappel 4 gange
Flensborg 10 gange	Nakskov 1 gang	Kiel 5 gange
Slesvig 2 gange	Howacht (?) 1 gang	
Lütjenburg 4 gange	Korsør 1 gang	

Partrederne er anført med 124 navne, 92 én gang, 13 to gange og 2 tre gange.

Tre gange er anført Joseph Steen og Iver Petersen, mens Bertil Weber, Th. Rasmussen, H. P. Rasmussen, Niels Rasmussen, Jens Petersen, Chr. Lauritzen, Jørgen Lauritzens enke, Peter Jensen, assessor Gotlob, H. J. Clausen, Chr. Jørgensen, Rasmus Clausen og Erik Clausen er nævnt to gange.

Iøvrigt indeholder listen 62 navne, med angivelse af størrelse, reder, byggested og år.

Den, der har ført skibet, er ikke direkte anført, så lidt som arten normalt er det.

1. Enighed, jagt 4 kl.	Laurits Nielsen	Marstal 1763
2. Birgitta Christina, 7½ kl.	Rasmus Albertsen & Jens Chr. Jensen	Eckernförde 1764
3. Sophia, galease 32 kl.	Erik Clausen, Chr. Jørgensen, Hans Philipsen, Jacob Svarre	Pommern 1752
4. Christine Margrethe jagt 7½ kl.	Lauritz Christensen & Jens Oldam	Marstal 1749
5. Die 4 Schwestern 9 kl.	Jens Christensen Birkholm	Ærøskøbing 1760
6. Rebecca 9 kl.	Iver Petersen & Knud Schrøder	Ærøskøbing 1769
7. Ebenezer 9 kl.	Jens Steensen Eriksen	Ærøskøbing 1765
8. Gyldensten 5 kl.	Jens Samuelsen	Ærøskøbing 1724
9. Anna Maria 6 kl.	Lauritz Thomsen & Hans Philip Lauritsen	Fåborg 1773
10. Riborg Christina 7 kl.	Jørgen Jørgensen Birkholm & Jens Chr. Simoni	Pommern 1752

11. Else Margretha 5½ kl.	Philip Neander	Svendborg 1740
12. Elisabeth Emilie 13½ kl.	Jens Hansen Erreboe	Tåsinge 1742
13. Birthe Cathrine, galease 19½ kl.	Albert Isaack Christensen & Jens Pilegaard	Rudkøbing 1763
14. Hoffnung, jagt 13½ kl.	Hans Jacob Schmidt	Thurø 1750
15. Sophia Cathrina 5½ kl.	Jens Christensen Torp	Egernsund 1773
16. Sissel Christina 7½ kl.	Daniel Jørgensen & Hans Rasmussen	Ærøskøbing 1759
17. Die 3 Brøder 4½ kl.	Peter Jensen	Svendborg 1742
18. Die 8 Brøder 5½ kl.	Lauritz Clausen & Iver Petersen	Svendborg 1733
19. Gertrud Maria 7 kl.	Casper Rasmussen	Marstal 1744
20. Christina 9 kl.	Iver Petersen	Ærøskøbing 1765
21. Birgitta Maria 4 kl.	Marcus Nagel & Morten Christensen	Marstal 1740
22. Elisabeth 12½ kl.	Albert Isaack	Okseø/ Flensborg 1764
23. Hoffnung 6½ kl.	Jens & Johan Fr. Lauritsen	Marstal 1744
24. Anna Cathrina 9½ kl.	Jens Lauritzen Brandt	Fåborg 1760
25. Wilhelmina 5½ kl.	Thomas Rasmussen & Rasmus Andersen	Marstal 1750
26. Anna Maria 2½ kl.	Hans Hansen Stage	Tåsinge 1740
27. Cathrina 6 kl.	Rasmus Fyn & Johan Lorenzen Johansen	Kappel 1704
28. Ebenezer 8½ kl.	Magnus Jensen & Niels Dreyers enke.	Ærøskøbing 1775
29. Anna Maria 5½ kl.	Matz og Peter Jensen	Svendborg 1740
30. Schwann 4½ kl.	Knud H. Mogensen	Svendborg 1744
31. Anna Maria 5½ kl.	Niels H. Mogensen	Egernsund ?
32. Stadt Hamborg 6 kl.	Peter & Jørgen Jensen	Ærøskøbing 1736
33. Annette Cathrina 16 kl.	Rasmus Eriksen, Niels Gotlob, Johan Jørgensen	? 1760
34. Die 2 Brøder 19 kl.	Jens Groth Clausen	Ærøskøbing 1764
35. Maria Cathrina, galease 22½ kl.	Rasmus & Hans Jacob Clausen	Assens 1737
36. Ellen Maria 3½ kl.	Rasmus Hansen Dreyer & Hartvig Lauritzen	Flensborg 1762
37. Christina Johanna, galease 14½ kl.	Philip Mortensen	Svendborg 1757
38. Indiania, jagt 10 kl.	Christen Schrøder & Rasmus Boll	Åbenrå 1756
39. Elisabeth 4½ kl.	Niels Jørgensen Birkholm	Eckernförde 1762
40. Maria Christina 6½ kl.	Hans og Niels Lauritzen Bødtker	Svendborg 1762
41. Die 2 Schwestern 2 kl.	Mathias Weber	Thurø 1771
42. Hirsch, galease 10½ kl.	Chr. og Jørgen Lauritzens enke, Hans Hansen Groth & Joh. A. Svarre	Nyborg 1772
43. Anna Maria Elisabeth, jagt 14½ kl.	Joseph Steen	Nakskov ?
44. Anna 11 kl.	Chr. og Jørgen Lauritzens enke	Strynø ?
45. ? ?	Christen Mortensen & Rasmus Bansen	Ærøskøbing 1766

46. Die 3 Brüder 4½ kl.	Hans Peiter Rasmussen	Marstal 1770
47. Die 2 Geschwister 8 kl.	Niels og Johan Rasmussen	Bandholm 1768
48. Fortuna 6½ kl.	Jens Petersen	Egernsund 1772
49. Liebe 4 kl.	Mathias Lauritsen	Egernsund ?
50. Lamm 7 kl.	Rasmus Nielsen & Otto Hinrich	Fåborg 1769
51. Mathilde Christina 9 kl.	Fritz Bang og Hans Chr. Nielsen	Svendborg 1769
52. St. Peter 6 kl.	Erik Svarre Salomonsen	Ærøskøbing ?
53. Die 2 Brüder 20½ kl.	Hans Isachsen, Chr. Johansen og Joseph Steen	Flensborg 1771
54. Ellen Cathrina 7 kl.	Thomas Rasmussen	Thurø 1772
55. Karen Honorita 4 kl.	Peter Hansen	Marstal ?
56. Hedvig Cathrina 10½ kl.	Niels Lauritzen Kock	Marstal 1763
57. See Postillion 9½ kl.	Hinrich Kehlet	Kerteminde 1740
58. Josephine Maria 4 kl.	Peter Mortensen & Erik Poulsen	Marstal 1750
59. Immanuel, galease 45 kl.	Chr. Jørgensen, Rasmus Clausen, Hans Jacob Clausen, Joseph Jensen, Jens Petersen, Erik Clausen, Joseph Steen, Bertil Weber	Pommern 1778
60. Immanuel, galease 22½ kl.	Joseph Steen, Bertil Weber, assessor Gotlob og søn, Niels Schmidt, Niels Rasmussen	Pommern 1775
61. Woldborg, jagt 7 kl.	Mathias Rabe	Svendborg 1763
62. Brigitta, jagt 9½ kl.	Hans P. Rasmussen	Ærøskøbing 1769

I forbindelse med listerne må også henvises til en fortegnelse over skibe, der har klareret ved Ærøskøbing toldkammer.

Den viser, at der ud over de på listen fra 1779 anførte i 1776 er klareret:

1. Snarensvend 1 kl.	Hans Clausen
2. Hoffnung 1 kl.	Jens Hansen
3. Sophia Maria 5 kl.	Daniel Christensen Dreyer og Hans Rasmussen
4. Svanen ½ kl.	Lauritz Clausen Strynø

For de tres vedkommende skyldes det sikkert størrelsen, at de ikke er med på listen.

Kilder:

L. A. Slesvig abt. 195 Godsarkiver Roest nr. 101 og 103.

L. A. Odense: Ærø Stads og landretsarkiv. Div. dokumenter vedr. skibe og skibsfart 1766/1846.

Flensborg Byarkiv. Søpas m.v. 1756 ff.